

Т. І. СУЩЕНКОдоктор педагогічних наук, професор
Класичний приватний університет**ВІДПОВІДАЛЬНА САМОСТІЙНІСТЬ –
ОЗНАКА УСПІШНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ**

У статті обґрунтовано сутність та парадигми формування відповідальної самостійності як ознаки успішної самореалізації особистості в усіх сферах її життєдіяльності. Сформульовано риси особистості, якій притаманна відповідальна самостійність, яка є світоглядною, філософською й базовою моделлю формування майбутнього професіонала будь-якої спеціальності та повинна бути основою перебудови існуючої системи організації самостійної роботи у ВНЗ.

Ключові слова: *ВНЗ, відповідальна самостійність, самостійна робота, самоздійснення, самореалізація.*

Прогнозування розвитку українського суспільства ставлять перед освітніми закладами завдання щодо забезпечення таких рівнів сформованості самостійності особистості, які орієнтують не тільки на розвиток самостійності, суб'єктності, рефлексії, але й на високий рівень відповідальності в органічній єдності з духовно-моральними, ціннісними та пізнавальними якостями особистості незалежно від сфери їх застосування: самоврядування, чи професійна діяльність, управління чи суспільно-практична робота.

Сутність поняття “самостійність” та “самостійна робота”, технологію та методику її організації досліджували С. І. Архангельський, Ю. К. Бабанський, В. К. Буряк, М. Г. Дайрі, М. О. Данилов, В. І. Євдокимов, Б. П. Єсіпов, В. А. Козаков, О. А. Нільсон, М. М. Парфьонов, П. І. Підкасистий, І. Ф. Прокопенко, О. Я. Савченко, Б. А. Сусь, О. В. Усова та ін. Питання, пов'язані з організаційно-педагогічними умовами підвищення ефективності самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах, мали відображення у дослідженнях С. І. Архангельського, А. М. Алексюка, О. В. Євдокимова, В. А. Козакова, М. Парфьонова, Б. А. Суся та ін.

Втім, у педагогічній науці недостатньо розглянуто питання теоретичного обґрунтування та апробації на практиці технології організації формування відповідальної самостійності в процесі професійної підготовки студентів. Аналіз досвіду роботи викладачів вищих навчальних закладів засвідчив, що вони використовують різні засоби та методи організації самостійної роботи студентів, які здебільшого розробляють емпірично, без належного наукового обґрунтування, на основі інтуїтивних уявлень. Вказані недоліки педагогічної теорії та практики породжують суперечності: між соціальними змінами, пов'язаними з попитом на компетентні кадри, тобто такі, що не лише мають високий рівень знань, але й відповідально ставляться до їх реалізації на практиці, готові самостійно їх з конкретною для себе та суспільства метою поповнювати, приймати відповідні рішення

в конкретній ситуації, з одного боку, та наявним процесом навчання, який здебільшого залишається заснованим на запам'ятовуванні інформації з наступним її відтворенням, – з іншого; між зростанням ролі самостійної роботи студентів як однієї з основних форм організації навчального процесу у вищій школі України та рівнем її особистісного забезпечення; між наявністю емпіричного досвіду розробки та використання форм, методів, засобів організації самостійної роботи студентів та майже повною відсутністю досліджень особливостей їх проектування та застосування у процесі духовного взаємозбагачення людських стосунків тощо.

Втім, якість самостійної роботи значною мірою залежить від усвідомлення її значущості для саморозвитку та збагачення своєї життєдіяльності самою особистістю, а також її організаторами. У вирішенні цих проблем вищі навчальні заклади стикаються з труднощами, які зумовлені такими причинами:

– по-перше, в останні роки в процесі реформування усіх ланок освіти не розробляються суспільні механізми, які спонукають молодь до серйозного самовиявлення відповідальної творчої ініціативи, відсутня її мотивація як в умовах ЗНО, так і в процесі професійної підготовки, тоді як нині та в перспективі конкурентоспроможність вузів визначатиме передусім високий рівень відповідальної творчої самостійності випускників;

– по-друге, питома вага самостійності особистості має весь час збільшуватися в системі людської життєдіяльності, через це зростатиме соціальна значущість поцінювання самостійно отриманих знань і досвіду вияву відповідальної самостійності в культурі, політиці та професіоналізмі. Обмежити загальну та духовну культуру в змісті професійної освіти ВНЗ на сьогодні недопустимо;

– по-третє, спрямованість і зміст самостійних дій особистості свідчать про передумови досягнення нею найвищої продуктивності своєї самостійної діяльності та самовдосконалення й саморозвитку, уявлення образу “Я”, що є найважливішою базою переосмислення своїх стосунків і відношень з навколишнім предметно-соціальним світом, що й забезпечує особистості успішне заплановане самоздійснення;

– по-четверте, залежно від спрямування реального самоздійснення можливі такі його напрями: інтелектуальний (самоздійснення себе як суб'єкта пізнання); комунікативний (самовиявлення себе як повноцінного й гідного суб'єкта спілкування); практиологічний (самовиявлення себе як професіонала).

Отже, відповідальна самостійність особистості набуває соціальної значущості, бо є специфічним транслятором світоглядно-культурних і адекватних професійних установок, дій та самооцінок.

Не потребує доказів важливість і необхідність цілеспрямованого розвитку усіх цих та інших напрямів відповідальної самостійності особистості будь-якого спеціаліста.

Мета статті – обґрунтування сутності та парадигми формування відповідальної самостійності як ознаки успішної самореалізації особистості в усіх сферах її життєдіяльності.

Паритетністю педагогічного впливу на розвиток відповідальної самостійності особистості (учня, студента) є розвиток людських ресурсів, міжсуб'єктності, духовного збагачення, пробудження відкритості думок, переживань та гідних вчинків, правильного відгуку на реакції інших, рефлексивна взаємодія, згода та злагода в комунікації, випереджальна реакція на інформацію, прагнення до новизни тощо.

На жаль, у ВНЗ відсутня спеціальна професійна підготовка, яка б знайомила майбутніх спеціалістів із основними механізмами індивідуально-творчого й відповідального самовиявлення та стратегією відповідального саморозвитку, що примножило б його професійні й особистісні здобутки. Проте поза увагою залишається професійно-змістове наповнення змін у керівництві самостійною роботою на всіх рівнях професійної підготовки студентів.

Втім, бурхливий розвиток суспільного життя в Україні, який супроводжується ціннісними трансформаціями в масовій свідомості, викликає активну та відповідальну самостійність особистості для перетворення себе й дійсності, вимагає глибокого та всебічного осмислення сутності, багатоманітності й особливостей своїх поведінкових форм у нових умовах розвитку соціального життя.

Кожний крок людини в нове самостійне та активне життя відкриває її здатність до набуття нових життєво важливих цінностей, зокрема відповідальної самостійності, “коли людина повинна відвернутися від усіх форм життя, які символізують суб'єктно-об'єктивну свідомість, якщо не хоче потрапити у безвихідь марного і безплідного існування. Звичайно, для цього треба чимось жертвувати, але мета безкінечно багатша за все, що міститься в попередньому житті. Прихильність до менших цінностей є бар'єром до розуміння вищих цінностей. Проте людські істоти прив'язуються до цінностей, які можна порівняти з іграшками, і так відмовляються зробити самостійний крок, який відкриває шлях у Нове життя” [8, с. 101]. Найбільша небезпека полягає в тому, що в таких умовах припиняється будь-який духовний розвиток особистості, настає власна невлаштованість, непотрібність і безпорадність, буденність життя, різке зменшення творчої ініціативи.

Статистика засвідчує тенденцію до збільшення кількості людей, які знаходяться в такому стані.

Тому суспільство, освітні заклади: школи, позашкільні та вищі навчальні заклади, магістратура, аспірантура, докторантура мають забезпечити такі педагогічні умови, за яких розуміння особистістю значущості, осмислення та усвідомлення своєї відповідальної самостійності з дитячих років підтримували розкриття творчих сил особистості у виявленні свободи самовиявлення та особистісного самоствердження, морального й інтелектуального зростання.

Ця вимога має поширюватися в загальнонаціональному масштабі, зберігаючи та посилюючи творчий потенціал українського народу.

Виникає потреба в зміні форм і методів організації самостійної роботи студентів. Особливо це є важливим для майбутніх викладачів, які мають спрямувати свою діяльність на підготовку компетентних спеціалістів із високим рівнем знань, умінь і навичок, а також самостійних, активних та творчих особистостей. Проголошення в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. як головної мети системи освіти створення умов для розвитку та самореалізації кожної особистості, формування поколінь, здатних самостійно навчатися упродовж життя, стало важливим кроком на шляху до вдосконалення вузівського педагогічного процесу.

Одним із шляхів досягнення цього є підготовка кваліфікованих викладачів до педагогічного керівництва головним резервом самостійного розвитку – організацією самостійної роботи студентів. Такий підхід окреслює фундаментальні аксіологічні цінності, якими мають керуватися всі навчальні заклади. Актуальність цієї проблеми пояснюється ще й тим, що якість нашого життя значною мірою залежить від того, як ми розуміємо значущість своєї ролі в перетворенні, покращенні існуючої життєдіяльності самих себе та інших людей.

Відповідальна самостійність особистості – це характерологічна домінанта, властивість особистості, яка перебуває в зоні соціально непоборної соціальної активності, цільової визначеності та рефлексивності щодо своїх прагнень удосконалення успіху, це висока енергія реалізації самостійних задумів, схильність до свідомого використання власних життєвих сил у подоланні опору оточуючого середовища в процесі пошуку та реалізації нових особистісно значущих рішень, які на найвищому рівні скеровують волю до самостійної діяльності особистості.

Схожими до терміну “самостійна відповідальність”, що описують в психолого-педагогічних джерелах, є “самовиявлення”, “самовідповідальність”, “самореалізація”, “цілеспрямованість”, “креативність”, “пасіонарність” тощо, хоча сутнісно кожне з цих понять має свої цілі й особливості.

Креативність, наприклад, не розкриває механізмів надзвичайної відданості обраній ідеї, пристрасного прагнення до досягнення мети, “характерною є відсутність тенденції до творчого переосмислення власного задуму, до продукування множинності варіантів самореалізації” [9, с. 116].

Для встановлення сутності поняття “самостійна відповідальність” схожими є терміни “самоактуалізація” та “пасіонарність”, які спрямовують особистість на реалізацію потенційних можливостей, особистісне зростання та саморозвиток [4].

Розглянемо співвідношення відповідальної самостійності з близькими до цього явищами, які відомі в психолого-педагогічних дослідженнях.

Значний внесок у дослідження феномену “відповідальна самостійність” зробив філософ М. Бердяєв, який вважав, що без відповідальності неможливе становлення незалежної держави, творення основ громадянсь-

кого суспільства, формування суспільної моралі. Відповідальність він називав духовним аристократизмом, на його думку, це щонайперше – самовідповідальність, адже як можна відповідати за інших, якщо ти не здатний відповідати за себе – свої погляди, слова, вчинки. Тільки самовідповідальна людина спроможна брати повну відповідальність за інших людей. Але це зовсім не означає видавати себе за абсолютного Володаря чи вирішувати, хто має жити, страждати і формуватися як особистість [1].

Дослідник К. Мудзибаєв понад усе цінує відповідальну людину за те, що вона турбується тільки за когось чи за стан важливої справи, але їй властиве відповідальне ставлення до себе, що передбачає не лише її захист у перебігу міжособистісної взаємодії, а й утілення своїх можливостей, зростання впевненості та самореалізованості[6].

М. Савчин вбачає у відповідальності прояв різнопланової активності, однієї з найбільш загальних властивостей особистості, котра поєднує в собі компоненти емоційно-мотиваційної, когнітивної та діяльнісно-поведінкової сфер, у яких вона цілісно виявляється як суб'єкт внутрішньої чи зовнішньої дії, поведінки та вчинення. Дослідник наголошує на дуже важливому компоненті механізму вияву відповідальності, а саме: саморегуляцію мотивації та поведінки, свідомість і самосвідомість, а також – зараження, наслідування інших, емпатія, самореалізація поведінкових ресурсів [9, с. 26–29]. Таким чином, відповідальна самостійність – це певний процес та водночасно результат усвідомленого найактивнішого самовираження особистістю своєї загальної культури, соціальної поведінки та людяності.

Отже, ми розглядаємо відповідальну самостійність як складову світоглядної культури, як системну якість самоорганізації внутрішнього духовного світу та життєдіяльності особистості, як спосіб повноцінної соціально значущої самореалізації. “Особистість тим більше значуща, чим більше її сфера дії, той світ, в якому вона живе, і чим завершенишим є цей останній, тим завершенишою є вона сама. Одним і тим же актом творчої самодіяльності створюючи і його, і себе, особистість створюється і визначається, лише включаючись в її об'ємісте ціле”[7, с. 106].

За нашим припущенням, бути дійсним суб'єктом, носієм відповідальної самостійності означає виявляти непідробний інтерес до дії, до людини, до культури й самої себе.

Тому головні засади для якісно нового осмислення досліджуваного явища, розробка теоретичних основ наступності та безперервності формування відповідальної самостійності людини передбачає різні підходи, серед яких заслуговує на особливу увагу збагачення суспільних вартостей, особистісного потенціалу, культурологічної складової у подоланні асоціальних явищ, самоформуванні відповідної самостійної індивідуальної реакції до творення досконалішого порядку, зокрема в умовах локального вибору. І все це значною мірою залежить від наявності в особистості самостійної відповідальності як риси характеру й якості її “самості”, саме від неї залежить найбільш відповідальне питання освіти – виховання інтелігентності, що охоп-

люєне тільки самостійність у засвоєнні знань та їх привласнення, а стосується самопривласнення способу поведінки, гуманного ставлення до людей, самоаналізу та самоусвідомлення шляхівсамоздійснення. Це ставлення особистості до свого “Я”, її внутрішні мотиви тацінності, рефлексія самопізнання, самоусвідомлення, а інколи – й самовідкриття самої себе.

Особистісно-діяльнісний підхід до організації самостійної роботи студентів вимагає від викладачів спрямування всього процесу навчання на особистість; постійне використання наявного особистісного досвіду студента; створенняпозитивного мікроклімату на заняттях; приділення особливої уваги саморегуляції та самооцінці студентів. Відповідно до компетентнісного підходу необхідним є оволодіння студентом визначеним обсягом компетенцій, засвоєння якого дасть змогу йому самостійно набувати нових знань та вмінь у майбутньому.

Досліджуючи сутність паритетної освітньої діяльності, психолог Андрій Крисоватий підкреслює важливий для нашого дослідження паритет та доводить, що для сучасного студента бути повноцінним суб’єктом освітньої діяльності означає виявляти різні окультурні та соціально бажані форми активності та самоактивності (емоційної, мотиваційної, пізнавальної, моральної, креативної, вольової, екзистенційної, ціннісно-сислової тощо). Тому його ситуаційно плинне утвердження як суб’єкта на особистісному рівні буттєвості недосягне, якщо відсутні усвідомлена психічнаактивність і внутрішня самоактивність, перебіг яких, втілюючись у думки, переживання, мислесхеми, учинкові дії, рефлексується на потрібність, значущість, ефективність. Як не парадоксально, але за цих умов зліквідовується невітшна педагогічна традиція: відтепер привілейованішу позицію в суб’єктному зреалізуванні в освітньому просторі ВНЗ займає не викладач, а студент, адже підтримується будь-яка конструктивна ініціатива, самостійні міркування, проектні розробки, дослідження та інтелектуальні зусилля. Все це позитивно змінює особистісну картину участі майбутнього фахівця в колективній освітній діяльності, сенс якої становить його відповідальність як за свої дії та вчинки, так і за те, що та як відбувається довкола [3, с. 63].

Але такому новому викладачу в новій для нього ситуації теж потрібен не тільки час для переосмислення традиційних підходів до ролі викладача, але й особливий “осередок його власного відповідального самотворення” [5, с. 29], внутрішньої самоактивності як інтегральної умови перетворювальної професійної діяльності як соціальної норми повсякденного життя, як “поетапного нарощування чотирьох *засадничих потенціалів особистості – розуміння* (сфера свідомості, у тому числі сприйняття інтенціювання тощо), *мислення* (інтелектуально-креативна сфера), *актуальної діяльності* (конативно-вольова сфера), *рефлексії* (сфера самосвідомості, у тому числі самопочування, самоставлення та ін.); іншими словами, йдеться про цикл ситуаційно вмотивованого самотворення особи: від осмислення внутрішньої природи та інтерпретації знань про об’єкт і про методи, способи й засоби його пізнаннячи конструювання до групового цілепокладан-

ня та смислопродукування у суголосі із ціннісно-сенсовими акцентами освітнього вчинкового діяння інших учасників навчального процесу, й далі до самозвіттування за процес та отримані результати у форматі освітньої діяльності усіх разом і кожного окремо [5, с. 64].

Феномену відповідальної самостійності на сьогодні приділяється все більше та більше уваги в контексті розуміння його як загальної системного соціально-професійного явища, як духовної основи особистості, її культури.

Застосування системного підходу дасть змогу розглядати самостійну роботу студентів як складну систему: у статиці, у її розвитку; у трьох площинах дослідження: предметній, функціональній та історичній. Для цього необхідно періодично враховувати особливості організації самостійної роботи студентів на підставі дослідження дії об'єктивного, суб'єктивного та особистісного чинників.

Об'єктивний фактор зумовлено наявністю великої кількості пізнавальної, людинознавчої, культурологічної сфери мислення, прагнення, дієвості, вміння користуватись інформацією, комп'ютером, Інтернетом тощо, що має тенденцію змінюватися.

Суб'єктивний фактор пов'язаний з дією об'єктивного та вимагає організації самостійної роботи як в аудиторії, так і в позааудиторний час, різноманітності в формах проведення занять з використанням активних методів навчання, створення спеціально обладнаних аудиторій, а також постійного контакту викладача з практичними працівниками для реалізації принципу зв'язку навчання з практикою.

Особистісний фактор реалізується шляхом використання наявного в студентів досвіду самостійної роботи, знань, умінь та навичок, набутих ними на попередніх курсах. Тут переважає спільна діяльність викладача зі студентами та студентами між собою, засоби перспективного планування творчого самовиявлення, забезпечення більш високого рівня самостійності та інноваційності, проблемний, евристичний, дослідницький підхід до самовиявлення відповідальності, рівня самостійності, пізнавальної активності та співтворчості.

Європейська стратегія розвитку освітніх систем розглядає самостійність і відповідальність студентів ВНЗ у руслі континентальних прогресивних тенденцій – як велику професійну та суспільну цінність, ефективний засіб розвитку освітніх систем, як перетворюючу силу професійного навчання. Цим пояснюється наукове обґрунтування найважливіших напрямів та концептуальних підходів до внесення змін в існуючу систему організації самостійної роботи з метою полегшення переходу від навчання до самонавчання, піднесення відповідальної самостійності, педагогічної свідомості студентів на більш високий професійний рівень, розвитку здатності адекватно сприймати власні індивідуальні якості, точно передбачати, як вони можуть впливати на вчинки та професійну поведінку. Стійкості в цьому надають: стимулювання вільнодумства, максимальне емоційне залучення

кожного студента до самостійного вирішення конкретних творчих ситуацій, тренування соціально-педагогічної чутливості та сприйнятливості до емоційного стану інших людей; отримання нових навичок активного аналізу складних педагогічних явищ, внутрішніх властивостей та педагогічного досвіду, професійних вчинків, їх мотивів.

Отже, йдеться про створення стимулюючої системи навчання, яку студенти сприймали б як щось надзвичайне та життєво необхідне для майбутньої самостійної роботи, де вони зараз, а не потім можуть самі обирати такі види самостійної пізнавальної діяльності, в процесі якої відбувається постійний пошук оптимальних, розрахованих на перспективу педагогічних рішень на основі отриманих якісних знань, повноти, глибини їх усвідомлення, сформованості інтелектуальних умінь (аналізувати, узагальнювати, виділяти головне та порівнювати).

Вважаємо, що відповідальна самостійність починається зі створення ВНЗ особливого пошукового професійно-орієнтованого середовища, діалектична єдність ефективної взаємодії суб'єктів навчання за допомогою усебічного забезпечення професійно-пізнавальної, науково-дослідницької і громадської діяльності й спеціально організованої системи комунікацій через використання сучасних засобів інформаційних технологій, можливостей вирішення професійно важливих завдань, наукового аналізу соціально-економічної сутності професійних проблем на рівні світових та європейських вимог, узагальнення тих досягнень світової та європедагогіки, які мають безсумнівні переваги над українською педагогікою.

Втім, у парадигмі самоосвіти та відповідальної в ній самореалізації, потрібно оперативніше робити безпосередні практичні кроки до участі у дослідженні та вирішенні розглянутих глобальних проблем. Здійснення таких кроків вимагає ґрунтового наукового обґрунтування відповіді педагогів-дослідників на такі важливі запитання:

- якими мають бути сьогодні цілі формування відповідальної самостійності студентів, що визначають їх зміст та організацію?
- яким чином обирати зміст планетарно орієнтованої самостійної роботи?
- за якими критеріями оцінювати результати самостійної діяльності студентів?

Головним результатом моделі, яку ми конструємо, має бути актуалізація переконливого прагнення студентів до успіху в професійній самореалізації не потім, а сьогодні, під час професійного навчання. Тому педагогічні цілі формування відповідальної самостійності діяльності формуються вимогами до особистості та співвідносяться з реальними можливостями, потребами та інтересами студента. Ієрархія цілей здійснюється завдяки конкретизації особистісного компонента, мотивів і способів діяльності, норм та цінностей, розкриття сутнісних сил і творчого потенціалу, здатності здійснювати інноваційні творчі проекти, що й буде, зрештою, сприяти їх успішній самореалізації.

Далі відбувається активізація “само” процесів, щоденною умовою усвідомленого самовиявлення та саморозвитку, який керується особистістю та сприяє прагненню студента викладача до професійної самореалізації, в процесі якої відбувається вибіркоче присвоєння професійних цінностей та пошук реалізації.

З цього й починається відповідальна самостійність особистості, життєво важлива та усвідомлена потреба дійсного самовдосконалення та просування. Ключовим моментом мотивації до високого рівня самореалізації є її духовне наповнення: захопленість змістом і соціальною спрямованістю, внутрішня мотивація високих досягнень, позитивна динаміка професійного зростання, спрямованого на усвідомлювану та цілеспрямовану зміну себе, порівняння “Я-ідеального” та “Я-реального”, зіставлення своєї діяльності з бажаними зразками, самозмінами через успішну самоорганізацію.

Висновки. Таким чином, сформульовані риси особистості, якій притаманна відповідальна самостійність, є світоглядною, філософською й базовою моделлю формування майбутнього професіонала будь-якої спеціальності та повинна бути основою перебудови існуючої системи організації самостійної роботи у ВНЗ, що відповідає цілям духовно-моральної, соціально-економічної системи та базується на тій соціально-педагогічній основі, що належить до успішної самореалізації кожної особистості як вищої цінності.

Список використаної літератури

1. Бердяев Н. А. О назначении человека / Н. А. Бердяев. – Москва : Республика, 1993. – 383 с.
2. Иванова Я. Сутність пансіонарності як властивості особистості / Я. Иванова // Психологія і суспільство. – 2016. – № 3. – С. 115–121.
3. Крисоватий А. Сутність паритетної освітньої діяльності / А. Крисоватий // Психологія і суспільство. – 2016. – № 3. – С. 61–67.
4. Ленгле А. Эмоции и экзистенция / А. Ленгле. – Харків : Гуманитарний Центр, 2011. – 332 с.
5. М'ясоїд П. А. Курс загальної психології : підручник : у 2 т. / П. А. М'ясоїд. – Київ : Алерта, 2011. – Т. 1. – 496 с.
6. Муздыбаев К. Психология ответственности / К. Муздыбаев. – Львов : Наука, 1983. – 239 с.
7. Помиткін Е. О. Духовний розвиток учнів у системі шкільної освіти : наук.-метод. посіб. / Е. О. Помиткін. – Київ : ІЗМН, 1996. – 164 с.
8. Русинка І. І. Психологія : навч. посіб. / І. І. Русинка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2011. – 407 с.
9. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки : монографія / М. В. Савчин. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2008. – 280 с.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2016.

Сущенко Т. И. Ответственная самостоятельность – признак успешной самореализации личности

В статье обосновываются сущность и парадигмы формирования ответственной самостоятельности как признака успешной самореализации личности во всех сферах жизнедеятельности. Сформулированы черты личности, которой свойственна ответственная самостоятельность, которая по существу является мировоззренчес-

кой, философской и базовой моделью формирования будущего профессионала любой специальности и должна быть основой перестройки существующей системы организации самостоятельной работы в ВУЗе.

Ключевые слова: ВУЗ, ответственная самостоятельность, самостоятельная работа, самореализация.

Sushchenko T. The Responsible Independence – a Sign of the Success of Personality Self

In the article the essence and the paradigm of the formation of responsible self-reliance as a sign of a successful self-realization in all spheres of life. Formulated personality traits, which are characterized by a responsible autonomy, which is essentially ideological, philosophical and basic model of formation of future professionals in any specialty and should be the basis for the restructuring of the existing system of independent work in the university.

We have the quality of our life depends largely on how far we have come in understanding the importance of their role in the transformation, improving the existing life, themselves and others. Responsible autonomy of the individual is defined as characterological dominant property of the individual who is in the area of social irresistible social activity, target definiteness and reflexivity about their aspirations in achieving success as a high energy implementing independent projects, the tendency for responsible use of their vitality in overcoming resistance to the environment in the search and implementation of new personally meaningful solutions that are at the highest level direct the will to self-employment personality.

The key point of motivation responsible autonomy is its spiritual content, enthusiasm content and social orientation, high achievement, positive dynamics of professional development aimed at perceived and purposeful change yourself, compare “I am perfect” and “I am real”, comparing their activity with the desired examples, successful self-transformation through self-organization.

Thus formulated personality traits which characterized responsible autonomy are essentially ideological, philosophical and forming the base model of the future professionals of any specialty and should be the basis for the restructuring of the existing system of independent work in higher education that meets the goals of spiritual and moral, social economic system and is based on the socio-educational basis, referring to the successful fulfillment of each individual as the highest value.

Key words: university, responsible independence, self-study, self-realization.